03/01/2025

Αρχιεπισκόπου Κύπρου Γεωργίου: Το Βάπτισμα. Μία εισαγωγική περιληπτική προσέγγιση

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

Μοῦ προκαλεῖ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση τό γεγονός ὅτι τήν πρώτη φορά πού κλήθηκα νά γράψω κάτι γιά τό περιοδικό «Παρέμβαση Ἐκκλησιαστική» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, μοῦ ζητήθηκε νά ἀναφερθῶ εἰσαγωγικά στό μεγάλο μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος.

- **Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου**

Εἶναι, ὄντως, τό Βάπτισμα τό πρῶτο καί μέγιστο τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀφοῦ ἀποτελεῖ καί τήν πύλη διά τῆς ὁποίας εἰσέρχεται κάποιος στήν Ἐκκλησία καί ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση γιά τή συμμετοχή στά ἄλλα μυστήρια.

Ὅπως καί τά ἄλλα μυστήρια εἶναι Θεοσύστατος τελετή, ἀφοῦ εἶναι ξεκάθαρο στήν Ἁγία Γραφή ὅτι «ἡ χάρις καί ἡ ἀλήθεια διά Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (Ἰω. 1, 17). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός συνέστησε τό μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος μετά τήν ἀνάστασή του,

λέγοντας στούς μαθητές του «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη΄, 19).

Τό ἀπαραίτητο τοῦ βαπτίσματος, προκειμένου νά εἰσέλθει κάποιος στή βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, εἶναι καί πάλιν ἀναντίλεκτη δήλωση τοῦ Εὐαγγελίου: «Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθείς σωθήσεται, ὁ δέ ἀπιστήσας κατακριθήσεται» (Μάρκ. ιστ΄, 16). Καί πάλιν ὁ Χριστός προαναγγέλοντας τό βάπτισμα καί τίς σωτήριες ἰδιότητές του εἶχε πεῖ στόν Νικόδημο «Ἐάν μή τίς γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ἰωάν. γ΄, 5).

Οἱ Ἀπόστολοι ἀκολουθώντας τήν ἐντολή τοῦ Χριστοῦ ἐβάπτιζαν ὅσους ἀποδέχονταν τήν Χριστιανική Πίστη, ἐμμένοντας στήν ἀναγκαιότητα τοῦ βαπτίσματος. Ἔτσι, ὁ Πέτρος, μετά τό κήρυγμά του τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, καί σέ ἀπάντηση στήν ἐρώτηση τῶν πιστευσάντων «τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί;» εἶπε: «Μετανοήσατε, καί βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπί τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καί λήψεσθε τήν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Πρ. β΄, 38). Καί ὁ Παῦλος στήν Ἔφεσο ἐκάλεσε ἐκείνους πού ἐπίστευσαν στόν Χριστό νά βαπτιστοῦν. Λέγει χαρακτηριστικά τό βιβλίο τῶν Πράξεων: «Ἀκούσαντες δέ ἐβαπτίσθησαν εἰς τό ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καί ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τάς χείρας ἦλθε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐπ’ αὐτούς» (Πραξ. ιθ΄, 5-6).

Οἱ πιό πάνω ἀναφορές στό βάπτισμα εἰς τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σημαίνει βάπτισμα κατά τόν τρόπο πού τό παρέδωσε ὁ Χριστός, δηλ. στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, (Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Αὐτό, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ καί ἀπαραίτητο ὅρο γιά ἀναγνώριση «κατ’ οἰκονομίαν» καί τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Τό βάπτισμα ἔχει διπλήν ἐπενέργεια. Ἀπαλείφει τό προπατορικό ἁμάρτημα καί ὅλες τίς προσωπικές ἁμαρτίες τοῦ βαπτιζομένου, ἀλλά καί ἐνεργεῖ θετικά, ἐνισχύοντας καί προάγοντας τήν πίστη στόν Θεό καί ζωοποιώντας τήν ψυχή του, ἀφοῦ τόν καθιστᾶ μέλος τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καί δυνητικά κληρονόμο τῆς αἰώνιας ζωῆς. Σ’ αὐτά τά ἀποτελέσματα τοῦ βαπτίσματος ἀναφέρονται καί τά ἄλλα ὀνόματα πού ἀποδίδονται σ’ αὐτό, ὅπως «λουτρόν παλιγγενεσίας», «φωτισμός», «λουτρόν σωτηρίας», κλπ.

Στό Εὐαγγέλιο γίνεται σαφής διάκριση τοῦ «βαπτίσματος Ἰωάννου» καί τοῦ Χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Τό βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦταν ἁπλῶς βάπτισμα μετανοίας. Δέν συγχωροῦσε ἁμαρτίες, ἀφοῦ ἡ ἄφεσις ἦλθε μέ τό ἀπολυτρωτικό πάθος τοῦ Χριστοῦ. Ἐξάλλου ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης ἔλεγεν «εἰς τόν ἐρχόμενον μετ’

αὐτόν ἵνα πιστεύσωσιν». Ξεκάθαρα ὁ Ἰωάννης ἔλεγε «ἐγώ βαπτίζω ἐν ὕδατι» (Ἰωάν. α’, 26), παρέπεμπε δέ στό βάπτισμα «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ἰωάν. α’, 32).

Ἡ πράξη τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ἀφορᾶ στό Ἅγιο Βάπτισμα, ἀναφέρεται σέ τριπλῆ κατάδυση καί ἀνάδυση στό νερό, τό ὁποῖο ἁγιάζεται δι’ εἰδικῶν εὐχῶν. Αὐτή ἡ τριπλῆ κατάδυση σέ νερό καί ἡ ἀνάδυση ἀπό αὐτό συμβολίζει τήν τριήμερο ταφή καί ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει χαρακτηριστικά «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διά τοῦ βαπτίσματος εἰς τόν θάνατον». Στό νερό τῆς κολυμβήθρας πεθαίνει ὁ παλαιός ἄνθρωπος καί ἐμεῖς ἐξερχόμαστε ἀπό αὐτήν ἕτοιμοι «ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. στ΄, 4). «Εἰ γάρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλά καί τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα (Ρωμ. στ΄, 5).

Προτύπωση τοῦ βαπτίσματος θεωρεῖται στήν Παλαιά Διαθήκη ἡ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ὅπως «διά τῆς θαλάσσης διῆλθον» (Α΄ Κορ. ι΄, 1) καί ἐσώθησαν οἱ Ἑβραῖοι, ὁδηγηθέντες στήν ἐλευθερία, ἔτσι καί ἐμεῖς μέσῳ τοῦ νεροῦ τῆς κολυμβήθρας ἐλευθερωνόμαστε ἀπό τήν ἁμαρτία καί προχωροῦμε πρός τή νέα ζωή.

Τό βάπτισμα εἶναι μή ἐπαναλαμβανόμενο μυστήριο. Τοῦτο ὁμολογεῖται καί εἰς τό σύμβολο τῆς πίστεως: «Ὁμολογῶ ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Τό ἀπαραίτητό τοῦ βαπτίσματος γιά τή σωτηρία ὁδήγησε νωρίς τήν Ἐκκλησία στόν νηπιοβαπτισμό. Τά νήπια ἀπαλλάσσονται, ἔτσι, τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί μέ τή συμμετοχή τους στά ἄλλα μυστήρια ἐδραιώνονται στήν πίστη. Ἡ Ἁγία Γραφή ἀναφέρεται ἐμμέσως μόνον, στόν νηπιοβαπτισμό, ὅταν μιλᾶ γιά βάπτιση ὁλόκληρων οἴκων. Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει π.χ. ὅτι «ἐβάπτισε τόν Στεφανά οἶκον» (Α’ Κορ. α’, 16). Πολλοί Πατέρες ἀναφέρουν ὅτι ὁ νηπιοβαπτισμός εἶναι παράδοση ἀποστολική. Ὁ Τερτυλλιανός, ὡς γνωστό, ἀποδοκιμάζει τόν νηπιοβαπτισμό, πράγμα πού ἐμμέσως δηλώνει τήν ὕπαρξή του.

Τό ἀπαραίτητο, πάλιν, τοῦ βαπτίσματος γιά τή σωτηρία, ὁδήγησε τήν Ἐκκλησία στήν εἰσαγωγή τοῦ «ἀεροβαπτίσματος» ὡς λύσης κατεπειγούσης οἰκονομίας. Τό βάπτισμα αὐτό, μάλιστα, μπορεῖ νά τό τελέσει καί λαϊκός, ἄντρας ἤ γυναίκα, φτάνει νά εἶναι Ὀρθόδοξος καί αὐτό νά γίνεται στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μόνη ἀποδεκτή λύση ἀντικατάστασης τοῦ βαπτίσματος ἀποτελεῖ τό «βάπτισμα τοῦ αἵματος». Ἐπικρατοῦσε ἀνέκαθεν στήν Ἐκκλησία, ὅτι τό βάπτισμα θά μποροῦσε νά ἀναπληρωθεῖ μέ τό βάπτισμα τοῦ μαρτυρίου. Κατά τόν Κυπριανό, μάλιστα, αὐτό τό βάπτισμα εἶναι «τό μέγιστον καί ἐνδοξότατον τῶν βαπτισμάτων». Ἀπό τό Εὐαγγέλιο ἔχουμε, πρός ἐπίρρωση τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Βαπτίσματος τοῦ αἵματος, τούς λόγους τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ «Πᾶς οὖν ὅστις

ὁμολογήσει ἐν ἐμοί ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγώ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθέν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ι’, 32). Τό ὅτι ὅσοι μαρτυροῦσαν ὑπέρ τῆς πίστεως εἴτε εἶχαν βαπτισθεῖ εἴτε ὄχι, ἐτιμῶντο ὡς ἅγιοι ἀπό τή Ἐκκλησία, εἶναι ἀναντίρρητο στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία. Παράδειγμα εἶναι καί ἡ ἑορτή τῶν «ὑπό Ἡρώδου ἀναιρεθέντων νηπίων». Χωρίς νά ἔχει προηγηθεῖ τό βάπτισμα τοῦ ὕδατος, τό μαρτύριό τους κατέταξε τά νήπια αὐτά στούς «κόλπους τοῦ Ἀβραάμ».

Τό ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν γνωρίζει ἄλλη ὁδό σωτηρίας ἀπό τό βάπτισμα, ὅπως ἀναφέραμε πιό πάνω, δέν σημαίνει ὅτι ὁ Θεός δέν μπορεῖ νά προσφέρει τή σωτηρία μέ ὁποιονδήποτε τρόπο καί ὅποτε θέλει. Παράδειγμα ἀναντίλεκτο ἀποτελεῖ ὁ ἕνας ληστής πού συσταυρώθηκε μέ τόν Χριστό. Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, ξέρει τόν κανονικό καί παραδεδομένο τρόπο δικαίωσης διά τοῦ βαπτίσματος.

Γιά τά νήπια πού πεθαίνουν ἀβάπτιστα, ἐπιφανεῖς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὅπως ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἔχουν τή γνώμη ὅτι αὐτά ἀποκλείονται ἀπό τήν οὐράνια βασιλεία ἀφοῦ φέρουν τό προπατορικό ἁμάρτημα, δέν τιμωροῦνται, ὅμως, ἀφοῦ δέν ἔχουν προσωπικές ἁμαρτίες.

Νομίζω πώς ὅσα εἰσαγωγικά καί περιληπτικά ἔθιξα γιά τό μέγιστο καί πρώτιστο τῶν μυστηρίων μας, θά ἀναλυθοῦν λεπτομερῶς ἀπό θεολόγους, κληρικούς καί λαϊκούς στίς ἑπόμενες σελίδες τοῦ περιοδικοῦ. Εὔχομαι ὅπως, ἀναλογιζόμενοι τή σπουδαιότητα τοῦ βαπτίσματός μας, προσπαθήσουμε νά κρατηθοῦμε ὅσο μποροῦμε μακριά ἀπό τήν ἁμαρτία, διατηρώντας τόν χιτώνα πού πήραμε μέ τό μυστήριο αὐτό ἀρρύπωτο καί ἀκηλίδωτο.

* ***Τό κείμενο δημοσιεύτηκε στό περιοδικό Παρέμβαση Ἐκκλησιαστική, τεῦχος 54, Ιανουάριος – Απρίλιος 2023, σελ. 245-248.***